

ซื้อระบบสุขภาพที่พึงประสงค์แบบมียุทธศาสตร์ Strategic Purchasing Desirable Health Systems

การซื้อแบบมียุทธศาสตร์ (strategic purchasing) เป็นกระบวนการทางการเงิน (financing) ที่ผสมผสานกลไกวางแผนและบริหารจัดการให้สามารถดำเนินการบรรลุเป้าประสงค์อย่างชาญฉลาด องค์การอนามัยโลกเสนอแนะให้ประเทศต่างๆ พิจารณาใช้การซื้อบริการสุขภาพแบบมียุทธศาสตร์เป็นกลไกสำคัญของการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า⁽¹⁾

การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของประเทศไทยสำเร็จได้ตั้งแต่ปี 2544 เพราะพุ่มพิกแนวคิดการแยกอำนาจผู้ซื้อ-ผู้ขาย (purchaser-provider split) ในระบบสุขภาพเกิดสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ตามสถาปัตยกรรมบอบาบาล (governance landscape) ที่กำหนดในพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545⁽²⁾ ให้ สปสช. ทำหน้าที่บริหารอำนาจของผู้ซื้อรายใหญ่ที่มีน้อยรายในตลาด (monopsonistic power) ซื้อบริการสุขภาพผสมผสาน (comprehensive) จากหน่วยบริการที่มีอยู่มากรายทั่วประเทศไทย ดังนั้น ในช่วงระยะเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมา สปสช. ได้พิสูจน์แล้วว่าสามารถใช้กลไก strategic purchasing ทำให้ประชาชนที่มีบัตรทองร้อยละ 75 ของประเทศสามารถเข้าถึงบริการได้ และได้ประโยชน์จากระบบสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพด้วยรายจ่ายรายหัวที่น้อยกว่าระบบสวัสดิการรักษายาบาลของข้าราชการกว่า 4 เท่า⁽³⁾ เป็นหลักฐานที่สนับสนุนว่าระบบสุขภาพของประเทศไทยจะต้องพัฒนาวิธีซื้อระบบสุขภาพอย่างมียุทธศาสตร์เพื่อก้าวไปสู่สถานะที่พึงประสงค์ได้อย่างไม่หยุดยั้ง

การยกระดับระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้ารักษาได้ทุกที่ในระยะเปลี่ยนผ่านการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริม

สุขภาพตำบลไปสู่องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เป็นช่วงพิสูจน์ความท้าทายของวิธีซื้อแบบมียุทธศาสตร์ให้เกิดระบบสุขภาพที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่องต่อไปอีกสองทศวรรษได้หรือไม่ การประเมินสมรรถนะระบบสุขภาพของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2565-2566⁽⁴⁾ ส่งสัญญาณว่าประเทศไทยจะตั้งเป้าหมายระบบสุขภาพโดยใช้กรอบขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development, OECD) ที่ต้องเป็นประเทศพัฒนาแล้วจึงจะเป็นสมาชิกได้ เท่ากับเป็นการยกระดับการประเมินผลลัพธ์ของระบบสุขภาพที่พึงประสงค์อย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นบริบททางการเมืองการกระจายอำนาจโดยทั่วไป/การกระจายอำนาจในระบบสุขภาพ ความมุ่งมั่นทางการเมืองของรัฐบาลว่าจะลงทุนเพื่อสุขภาพของประชาชนเท่าไร การอภิบาลระบบสุขภาพโดยรวมและระบบการจัดการทางการเงินสุขภาพของระบบย่อยจะเป็นอย่างไรคำถามหลักของการพัฒนารอบการซื้อในระบบสุขภาพของสามระบบหลักประกันสุขภาพของไทยต่อไป นอกเหนือจากที่เอกสารองค์การอนามัยโลกกำหนด 3 อย่างว่า What to buy?, From whom to buy?, How to buy? คำถามนั้นคือรัฐควรเติมเงินเพิ่มเท่าไรเพื่อจัดระบบสุขภาพให้เป็นระบบที่พึงประสงค์ตามข้อเสนอแนะ “...ใช้ unit cost ที่แท้จริงในการวางแผนด้านการเงินการคลังสุขภาพและการบริหารทรัพยากรในการให้บริการ”⁽⁴⁾ ซึ่งประเทศไทยมีฐานข้อมูลระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง⁽⁵⁾

ศุภสิทธิ์ พรณารุโณทัย
บรรณาธิการ

References

1. Mathauer I, Dale E, Jowett M, Kutzin J. Purchasing of health services for universal health coverage: how to make it more strategic? Policy Brief, Department of Health Systems Governance and Financing, Geneva: World Health Organization; 2019 (WHO/UHC/HGF/PolicyBrief/19.6). Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
2. National Health Security Act B.E. 2545. The Royal Government Gazette Volume 119, Section 116 Kor. (Nov 11, 2002). (in Thai)
3. Patcharanarumol W, Panichkriangkrai W, Sommanutaweechai A, Hanson K, Wanwong Y, Tangcharoensathien V. Strategic purchasing and health system efficiency: a comparison of two financing schemes in Thailand. PLoS ONE 2018;13(4):e0195179. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0195179>.
4. Pokpermddee P, Sukpatthanakul K, Phimla S, Pensuriya W, Charoensuntisuk N, Kongsueb P, et al. Assessment of Thailand's health system performance in 2022–2023. Journal of Health Systems Research 2024;18(3):291-313. (in Thai)
5. Khiaocharoen O, Prasertworakul C, Sriwongchai C, Khattiyod T, Srisirianun T, Lampu P, et al. Unit cost of outpatient visit and inpatient admission from the first phase cost per disease project. HISPA Compendium. 2023;1(6):76-99. Available from: <https://doi.org/10.14456/hispa.2023.6>. (in Thai)